Základní škola Borovany, Petra z Lindy 13, 373 12 Borovany

Vývojové poruchy učení – stručný přehled

V naší populaci jsou vývojovými poruchami učení znevýhodněna asi 4 % žáků. Z nich přibližně 95 % připadá na dyslexie. Termín „vývojový“ je ve spojení s těmito dysfunkcemi velmi nadějnou záležitostí. U dyslexie se náprava podaří u 80 – 85 % postižených. Všechny vývojové poruchy učení se projevují a diagnostikují většinou až po nástupu do školy v souvislosti se školní zátěží a provázejí žáka po celý první stupeň školy.

DYSLEXIE je porucha čtení.

Varovné signály:

1. Záměna zrcadlově podobných písmen (b – d ; p – d ; p – b ; n – u). Nerozeznávání písmen tvarově blízkých (m – n; k – h) a zvukově podob- ných (v – f ; h - ch ; t – d ; s – z). Těchto chyb se dopouští jak při čtení, tak při psaní.
2. Žák druhého až třetího ročníku nezná spolehlivě všechna písmena abecedy, nejistě slabikuje, nerozeznává švy slov, neumí spojovat písmena ve smysluplná slova.
3. Žák přehazuje písmena a slabiky ve slovech, vymýšlí si slova, odhaduje je podle možného významu v textu nebo podle některých grafických signálů. Plete např. slova samo – maso, psát – spát atd.
4. Žák těžko skládá slova ze slabik a nezvládá jejich rozdělování, dělá mu potíže číst víceslabičná slova. To souvisí s poruchou orientace v prostoru.
5. Žák nespolehlivě a spíše náhodně rozlišuje měkké a tvrdé slabiky.
6. Nerozlišuje krátké a dlouhé samohlásky, chybuje v umísťování interpunkčních znamének, což se týká hlavně háčků a sykavek.
7. Obtížně chápe a čte dlouhá a složená slova nebo sousloví. V jejich reprodukci potom chybuje i při přepisu, přičemž chyby, jichž se dopustil, nevnímá , a není tudíž schopen je opravit.

Náprava: Trpělivost, brát ohled na jeho individuální tempo, dbát na pečlivost v nácviku s minimem zafixovaných chyb.Metody slabičného čtení, nácvik rychlého čtení slabik a slov s pomocí odkrývacího okénka, užívání barevných písmen, zvukových signálů k nácviku kvality hlásek a jejich délky.

DYSGRAFIE je poruch psaní. Hlavní projevy jsou shodné s dyslexií, avšak mají písemnou podobu. Patří mezi ně například.

1. Záměna písmen, která jsou si vizuálně podobná (m - n , r - e , u – n , h – b atd.).
2. Zrcadlová záměna písmen ve slově (např. spal – psal).
3. Vynechávání částí slov, písmen, chyby v psaní interpunkčních znamének, hlavně háčků nad sykavkami.
4. Vynechávání krátkých slov, předložek, spojek, přičemž tyto chyby není žák schopen odhalit a opravit.

5. Neúpravné, mnohdy nečitelné, jakoby nedbalé písmo, které se často nedrží na řádce. Kvalita písemných projevů takových žáků příkře kontrastuje s jejich mluveným projevem a s jejich intelektovými předpoklady.

DYSORTOGRAFIE je porucha pravopisu.
Tato porucha ještě více posiluje rozpor mezi mluvenou a psanou formou projevu žáka. Neschopnost osvojit si gramatickou normu se netýká celé gramatiky, ale výběrově jen některých specifických jevů, například psaní i – y, nerozeznávání sykavek, nedodržení délky samohlásek, nerozeznávání hranic mezi slovy.

Odstraňování těchto chyb je velmi náročné, přesto však na ně nelze rezignovat. Je třeba se vždy řídit radami odborníků a důsledně dodržovat jimi navržené postupy nápravy.

DYSKALKULIE je porucha počítání, která se diagnostikuje poměrně zřídka. Nejčastějším projevem je zrcadlová záměna číslic (36 – 63), záměna číslic podobných (3 – 8, 6– 9). Může se projevit i tak, že žák „plete“ jednotlivé matematické operace (sčítání, odčítání, dělení, násobení). Dyskalkulie je záležitostí velmi složitou, příčiny a projevy jsou velmi různé. Je třeba si uvědomit, že do zvládnutí matematických úkonů je třeba zapojit mnoho dovedností, z nichž každá může být nějak poškozena.

Náprava: názorná práce, řazení prvků podle velikosti, zobrazování prvků, vkládání geometrických tvarů do odpovídajících výřezů v desce, kostce apod. Používání čtvercové sítě, počítadla, tabulky násobků, číselné osy, kalkulačky.

Vývojová porucha chování

LEHKÁ MOZKOVÁ DYSFUNKCE (LMD) je způsobena nezralostí nervové soustavy. Příznaky LMD se projevují v oblasti citové, motorické, poznávací, ale úroveň inteligence bývá zásadně nedotčena. Je nejčastější příčinou výchovných a zprostředkovaně i vzdělávacích obtíží v mladším školním věku. S dospíváním tyto potíže odeznívají.

Hlavní příznaky:

1. Poruchy pozornosti a soustředěnosti
2. Hyperaktivita – motorický neklid, hravost, živost, neustálý pohyb rukama, třesy nohou, okusování předmětů
3. Emoční labilita – výrazné výkyvy nálad bez zřetelného důvodu, nedostatečná sebekontrola, nezvládání norem chování, výrazná dráždivost, chování bez zábran.
4. Poruchy učení – neschopnost zvládnout běžnými pedagogickými prostředky osvojení základních dovedností číst, psát, počítat, i když je inteligence neporušená.
5. Poruchy myšlení, řeči a paměti – nedostatek abstrakce, nesouvislost v myšlení, vady výslovnosti, komolení slov.
6. Zvláštnosti v sociálním chování – neschopnost dodržovat základní společenské normy – nezvládnutí vykání, formálního kontaktu s dospělými, snaha se vlichotit ,lehkovážnost.
7. Výrazná nerovnoměrnost ve výkonnosti a nevyváženost reakcí.

Je nezbytné správně diagnostikovat situaci žáka tak, aby nebylo specifické chování zaměněno za vzdorovitost,vzpurnost, aby žák nebyl obviněn ze schválností a aby vzdělávací potíže, které se k obrazu LMD přidávají, nabyly považovány za nedostatek schopností a za nedostatek inteligence.

V případě, že se u vašeho syna či dcery některá z těchto poruch objeví, nebo máte-li podezření na některou z uvedených poruch, obraťte se na Pedagogicko – psychologickou

poradnu, kde diagnostikují stav vašeho dítěte. V případě prokázání poruchy stanoví nápravné postupy, jak pro rodinu, tak pro školu.

Další podrobnější informace o poruchách učení a chování získáte v literatuře:

Matějček Z.: Dyslexie. Specifické poruchy čtení. Jinočany, H + H 1995
Pokorná V.: Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení. Praha ,Portál 1997
Zelinková O.: Poruchy učení. Praha, Portál 1994